

Covid-19 'versus' ofuscació

Mariano Fernández
*President de la Universitat
 Popular de Granollers*
mfportilla52@gmail.com

Des de temps remots es repeteix el mantra segons el qual la il·lustració ens farà lliures. S'insisteix que l'estudi, sobre tot de la filosofia, ajuda a crear un pensament autònom, independent, emancipat de prejudicis, a recer de consignes, lliure. Tot i ser defensor de tal principi, no puc menys que dubtar de la seva validesa universal, a causa de factors singulars. Ideologies –que no creences– religioses, en molts casos, són impermeables a qualsevol idea que difereixi, ni que sigui parcialment, del corresponent cos dogmàtic.

Les doctrines polítiques tendeixen a mostrar-se de forma equiparable a la religió. Molts dels seus líders s'erigeixen en sacerdots d'ideologies laiques. Els seus seguidors dogmatitzen idees, entronitzen capdavanters i sacralitzen estratègies partidistes. La dreta més recalcitrant, sense cap mena de pudor, atribueix caràcter diví a pensades rocambolesques dels seus portaveus. Les esquerres tampoc no s'estan de prendre prestat un llenguatge sacralitzat en referir-se a la seva acció i als seus principis i valors.

Recurrentment afloren, com a formes d'autoafirmació, sentiments identitaris ancestrals, la politització dels quals deriva sovint cap a la imposició o el victimisme. Sovintegen els personatges populistes, els salvapàtries, amb missatges incendiàries que disfressen la seva buidor o l'ànima de poder. És el cas d'espècimens molt poca-soltes, com ara Trump, Bolsonaro o Erdogan, que no estan orfes de fidels seguidors. El còctel dels elements esmentats és tan potent i creen una cuirassa tan forta que ni el raonament més estricte la podria travessar.

Tothom tenim una certa tendència a l'immobilisme, a causa, entre altre coses, a la lentitud i la dificultat d'elaborar les nostres idees. Necessitem tota la vida per bastir la nostra concepció de les coses i dels esdeveniments. Fins i tot els savis confessen la feblesa de les pròpies representacions: "Només sé que no sé res." Avancem lentament en el coneixement, estem insegurs i necessitem consolidar les adquisicions prèvies. La sensació de pertinença, l'aprovació dels que ens envolten i les fórmules tancades ens donen la sensació de seguretat. La creativitat comporta incertesa i defugim caminar a les palpentes. Ens posem cuirasses protectores o ens amaguem de la llum en búnquers ideològics.

Fa dies es publicava una àmplia enquesta sobre la gestió de la pandèmia de la Covid-19. Hi havia

GRISelda ESCRIGAS

El dilema llibertat 'versus' confinament pot ser una falsa disjuntiva, en el sentit que la llibertat no és possible fora de la comunitat

preguntes sobre la forma i el moment de la declaració de l'estat d'alarma; sobre els errors i els encerts governamentals; sobre les propostes de les diverses institucions –sobretot autonòmiques–; sobre si en el cas que se'ls hagués permès realitzar-les haguessin resolt la situació; sobre si tenien la capacitat de gestionar millor el problema que el govern. La enquesta sondejava alhora els afectes polítics i el lloc de residència.

El tema és complex i tot sura en la incertesa. Excepte en allò que es refereix a la higiene i el dis-

tancament, ningú no té coneixements mínimament fermes. Es presta a tenir un ventall molt ampli de respostes i totes sota l'aixopluc del dubte.

Els resultats de l'enquesta varen ser tals que només mirant la filiació o tendència política dels enquestats es podia endevinar la seva resposta. Gairebé cap desviació ni cap dubte. Tothom sap –o creuen saber– a què atènyer-se exactament. Cada enquestat premiava l'excel·lència en la tasca dels referents ideològics propis. Aquests havien fet la diagnosi correcta i en el moment oportú, i havien actuat encertadament i, si els haguessin deixat, haurien solucionat el problema perfectament.

Contra el que semblaria raonable, la ideologia ha determinat la visió sobre la pandèmia. La possibilitat de contagi evidencia que tots viatgem en el mateix vaixell i que tothom ens juguem la vida en un assumpte en què no hi ha prou coneixement entre els especialistes, ni tenim experiència ni remeis.

La situació creada per la Covid-19 és de tal envergadura vital que semblaria prou per sacsejar els fonaments, remoure les consciències i estimular les solucions imaginatives. Tindrà repercussions en les relacions socials i, segurament, també en les mentalitats. Fora desitjable, doncs, que fos capaç d'esquerdar les cuirasses i provocar un replantejament de les bases de les nostres concepcions mentals.

De moment, sembla que ha estimulat una valoració especial per les coses petites. Sortir al carrer o al camp a qualsevol hora o xerrar amb els coneguts, veïns, amics, amants són objectes de desig. El descans ha deixat de ser buit i ha adquirit un relleu propi. Puja la cotització de l'aire pur, del vent i de la pluja. El silenci és més preuat que el soroll. La gent es torna a saludar pel carrer. No se sap si aquests canvis tindran llarga durada. Esperem que no calgui un rebrot per tal que puguin sedimentar.

El dilema llibertat *versus* confinament, que es coreja des de diversos àmbits, pot ser una falsa disjuntiva, en el sentit que la llibertat no és possible fora de la comunitat i que la comunitat humana no és pas gregària, sinó que es regeix per normes. És cert que els poders pateixen temptacions absolutistes de forma permanent, però encara és més perillós l'absolutisme de les concepcions pròpies. No són possibles les llibertats si no van de bracet de la llibertat mental, fruit de la reflexió serena i valenta. Tota conquesta comporta una relació dialèctica entre forces oposades, però allò substantiu es troba en la síntesi, no pas en l'antítesi.

Tant de bo descobríssim que la comunitat és l'espai propici per a la saviesa i per a la felicitat, que no pot ser substituïda i mensypreada per l'individualisme, tan cobejat pels corrents neoliberals.